

Pervi list.

Jurakovega Janezka je bil god.

„Nò, ker si bil priden in ubogljiv,“ rečejo mati koj zjutraj, „bom pa danes za tvoj god zaklala starega petelina.“

Tudi oče so danes z Janezkom nekako bolj prijazni kakor navadno.

Tri sreberne šmarne petice, in še čisto novo „prirodopisje v podobah“ so mu podarili in rekli: „Glej, da boš čedalje modrejši, pa da boš meni in materi delal veselje.“

Po kosilu, h kateremu so oče tudi soseda Tertnika v čast Janezkovega godù povabili, odide Janezek po navadi v vert k svojim tovaršem, ki so ga že čakali, ter mu vsi po redu za god srečo želeli. — Ali pravo veselje za Janezka še le pride. Kmalu po kosilu stopi občinski sluga, ki je navadno iz bližnjega mesta vaščanom pisma nosil, k Jurakovim v hišo, vpraša prav resnobno po Janezku ter izvleče iz svoje torbice list.

Janezka ni bilo treba dolgo klicati. Ni vedel, ali spi ali čuje, ko mu sluga zapečaten list podá. Bere: „Naj prejme gospod Janez Jurak, učenec tretjega razreda v Bregih.“

Kaj takšnega se mu ni še nikoli dogodilo, čeravno je bil že skoraj celih 9 let star. Pa še „gospod“! Dete treni, to je bila pa še večja čast. — Naglo ko serna skoči k očetu, ki so z materjo in sosedom Tertnikom še za mizo sedeli in jim pokaže list. Od veselja ni besedice spregovoriti mogel.

Oče nataknejo očala in vzamejo list. Tudi mati in Tertnik gledata radovedna v zapečaten list.

„Ohó! pa na Janezka!“ — začudita se oba, ko natihoma naslov prebereta. Tudi oče so se nad to nenadno častjo zelo zavzeli.

Janezek je moral list sam odpreti in ga glasno pred svojimi starši in sosedom Tertnikom prebrati. Pismo je bilo iz Ljubljane od Tertnikovega Poldeta, ki je šel lanjsko jesen v prvo latinsko šolo.

Glasilo se je pa tako-le:

Ljubi moj Janezek!

Z veseljem se spominjam, kako se sva lani na tvoj god dobro imela. Čas se je spremenil in jaz ti, oddaljen od tebe, ne morem ustmeno čestitati, čeravno serčno želim, da bi bil danes v Bregih. Želim ti, ljubi Janezek, vse dobro na tem in na unem svetu. Tvoje želje so tudi moje. Želim ti tudi, da kakor na letih, tako tudi v modrosti in rodoljubnosti napreduješ, posebno pa, da drugo leto tudi ti v Ljubljano prideš. Ves tvoj

Polde Tertnik,

učenec I. latinske šole.

Ko je Tertnik pohvalil Janezkovo branje, stari Jurak pa Poldetovo čisto pisanje, vpraša Janezek očeta, kaj tista rudeča podobica na listnem naslovu pomeni?

Oče obljubijo Janezku, da mu hočejo nekaj o listih sploh povedati. Predno pa začno, naj tudi svoje tovarše semkaj pokliče, da tudi oni slišijo.

Ko tovarši z Janezkom veselo v sobo priskakljajo, rečejo oče:

„Ker je Janezek danes ravno prvičkrat v svojem življenju dobil list, vam bom nekaj o listih povedal. — V starodavnih časih niso ljudje vedeli, kaj je list ali pismo. S človekom, ki se je enkrat iz mesta oddaljil, ni bilo mogoče nikakor govoriti, preden se ni zopet domú povernil. Le cesarji, kralji in drugi veliki gospodje so imeli svoje sluge, kateri so morali liste večkrat po več dni daleč nositi. Se vé, da je bilo to zelo težavno, in da je tako pošiljanje veliko stroškov prizadajalo. Pozneje so taki hlapi ali sluge bili splošni, t. j. večja mesta so je plačevala in pošiljala, kamor so hotla. S časoma se je tudi čedalje večja potreba za take listonose pokazala. Kmalu so je imele tudi bogateje soseske. Ali vendar je še vse to bilo predrago in nevkretno. Pozneje so ljudje kupili cele hiše v ta namen, da so se va-nje nosila pisma, denarji in druge reči, katere so potem najeti služabniki po vseh straneh raznašali. Take hiše so imenovali pošte. Cesar Maksimilijan je napravil v našem cesarstvu posebno veliko takih pošt. Pozneje so začeli raznašati liste tudi na konjih, vozéh, itd.

V denšnjem času so pošte že skoraj v vsakej večji vaši. Po velikih mestih so v nekaterih ulicah majhne škrinjice, v katere se mečejo listi. Zvečer pride poštni služabnik, odpre škrinjico ter odnese vse liste na pošto, odkoder se zopet naprej pošljejo.

Pa se tudi zelo po ceni more list v daljne kraje pošiljati. Polde je namreč za ta list le 5 krajcarjev plačal in pošta ga je zato iz Ljubljane v našo vas po svojih služabnikih poslala. To rudečo podobico imenujemo marko, ki se kupi za 5 krajcarjev pri vsakej pošti, se enmaló osline in pritisne na prazni prostor listnega naslóva. Potem se list oddá brez vse skerbi na pošto. Ako bi kdo ne hotel take marke na list pritisniti in bi ga oddal brez marke na pošto, morala bi se pozneje plačati kazen. Ko bi n. pr. Polde ne bil kupil marke, bil bi list vse eno k nam v Brege prišel, ali Janezek bi bil moral — ne pet — ampak 10 krajcarjev plačati, če bi bil hotel list imeti. — List se mora nadalje dobro zapečatiti. Če so denarji v njem, mora se zunaj na naslóvu napisati, koliko je denarja notri. Tak list z denarji mora vselej človek sam prinesiti na pošto ter ga dotičnemu uradniku oddati, ki mu da pobotnico ali tako imenovano „prijemko“ v znamenje, da je pismo res na pošto predal, ker bi se sicer utegnilo zgubiti in človek bi prišel lahko ob denar, ako ne bi ničesar od pošte imel v svojih rokah.

Po najnovejših postavah pa tudi ni treba denarja v pismo zapečatiti, ampak se le na pošti dotičnemu uradniku v roko našteje in se poštna nakaznica, katero je treba kupiti na pošti, z nekoliko besedi izpolni. Vse to se oddá uradniku, ki potem s prijemko potrdi, da je prejel. Denar pride potem tistemu v roke, kateremu smo ga poslali, in to tako gotovo in natančno, kakor bi ga tudi sami tjakaj odnesli.

Pošte so tedaj velika dobrota za človeštvo. Vsak krajcar, ki bi se na pošti zgubil, se natanko poverne. Se vé, v takem primerljivi se moramo s prijemko izkazati, da smo denarje zares na pošto oddali. Prijemka se tedaj ne sme zgubiti ali pa poprej raztergati, preden vémo, da so naši denarji prišli v prave roké.

Za prosti ali navadni list se plača le 5 krajcarjev v celem našem cesarstvu, pa tudi v nekatera druga cesarstva in kraljestva, ki so z našim cesarstvom v zvezi. Takih listov vsaki dan na milijone in milijone potuje v v našem cesarstvu na vse strani; tedaj pride tudi na milijone in milijone grošev vsaki dan v poštno blagajnico, iz katere se potem lahko plačajo poštni stroški.

To sem vam hotel povedati danes, ko je ravno Janezek dobil prvi list po pošti.“

Otroci so prav pazljivo poslušali starega Juraka, in zahvalivši se mu za ta lepi poduk, so potem zopet odšli v vert, kjer so se prav primerno zabavljali.

Janezek pa je ta prvi list skerbno shranil med svoje blagó, ter ga večkrat pregledoval in se spominjal na svojega tovarša v Ljubljani.

Lj. T.

O začetku pomladi.

Zemlja prijazna se spet oživljuje,
Led se je stajal, tud' snéga več ni,
Travnik in log se lepó ozelenuje,
Rož'ce cvetejo in drevje bersti.

Lastovka ljuba nazaj priletela,
Tice selivke že vračajo se;
Zopet se bodo iz tičjega gerla
Pesmi glasile tak' mične, sladke.

Medved zaspan je prilezel iz luknje,
Tuli strašansko, napada zveri;
Druge živali, k' so zimo prespale,
Vstajajo tudi, pomlád je budi.

Bliža že čas se vesel za otroke,
Solnce sijalo gorkeje zdaj bo;
Cvetke pomladne nam bodo cvetele,
S cvetjem različnim pokrile zemljó.

Bodi pozdravljena hčerka premila!
Letnih dob štirih najlepša si ti;
Stvarnika roka te s cvetjem ovila,
Njem u naj slava na veke doni.

Josip Ciperle.

Pomladanska.

Pomlád nas premila
Pozdravlja lepó,
Glej! v solnčnej gorkoti
Že rož'ce cvetó.

In tički prelubi
Lepó se glasé,
Čebelice žurne
Po cvetji leté.

Čez drevje razsiplje
Se cvetja zaklad,
Otroci hitijo
Po travci skakljat.

Oj pomlád premila
Ozaljšaj ves svet,
Z zelenjem in cvetjem
Nas pridi objet.

Vsaj k letu osorej .
Mars'ktero — kdo vé? —
K' te letos pozdravlja
Ne najdeš — sercé.

Dragotina Tomsič.